

YÖK Raporu

Cafer TANRIKULU^(*)–Sezgin TUNÇ^(*)

1. Giriş

Yükseköğretim Kurulu, İhsan Doğramacı başkanlığında, 2547 sayılı Kanun ile kurulduğu 6 Kasım 1981 tarihinden bu yana sürekli tartışılan ve gündemde olan bir kurumdur. YÖK'ün, kuruluşuna kaynaklık eden 2547 sayılı Kanunun hukuki niteliği ve uygulamaları bu tartışmaların ana zeminini oluşturmaktadır.

Bir ülkenin eğitim ve öğretim sistemi, siyasi iktidar için her zaman önemli olagelmıştır. Sistemin işleyişinde rol alacak insan kaynağının şekillendiği yerler olarak eğitim kurumları iktidarın düzenlemekten, kontrolü altında tutmaktan vazgeçemediği alanlardır. İktidara müdahale de, beraberinde eğitim ve öğretim kurumlarına müdahaleyi getirmektedir. Nitekim 12 Eylül askeri darbesinin ardından, 1982 Anayasası yürürlüğe konmadan önce, herhangi bir (temel ilke anlamında) anayasal kurala bağımlı olmaksızın Yükseköğretim Kanunu çıkarılmıştır.

Yükseköğretim Kanunu, Milli Güvenlik Konseyi tarafından, Danışma Meclisi devre dışı bırakılarak çıkarılmıştır. Kurulun oluşumunda askeri irade önemli rol oynamakta, yine kurulun bir üyesi de Genelkurmay Başkanlığı kontenjanından seçilmektedir. **20 Nisan 1982 tarih ve 2653 sayılı Kanun** ile yetkileri genişletilmiş olan YÖK'e, 1982 Anayasasının 131. Maddesiyle "**Anayasal Kurum**" sıfatı kazandırılmıştır. Uygulamaları itibarıyla de bir darbe düzeni kurumu olarak YÖK, darbe düzeninin yükseköğretimdeki devamlılığını temsil etmektedir. Bu rolünü bugüne kadar iyi oynadığı da açıktır.

YÖK'ün tarihsel, politik misyonunun analiz ve değerlendirilmesi suretiyle konunun gündeme taşınması, hazırlanan bu raporun temel amacını oluşturmaktadır. YÖK'ün kurumsal yapısının, YÖK mevzuat ve uygulamalarının ışığında yapılacak bu analizde, "**bir sorun odağı olarak Yükseköğretim Kurulu**" ele alınacaktır. Öğrenci ve öğretim elemanları disiplin yönetmeliklerine, YÖK genelgelerine dayanılarak ve hatta Anayasa Mahkemesi kararlarına atıfta bulunularak yapılan hukuk dışı uygulamalara değinilecek, öğretim üyeleri ve öğrencilere uygulanan yaptırımlar aktarılacaktır. Aynı uygulamaların sonucu olarak üniversitelerin bilimsel ve akademik çalışmalarından uzak kurumlar haline getirilişi gözler önüne serilmeye çalışılacaktır. Devletin en fonksiyonel kurumlarından biri olan YÖK ele alınırken, kurumun sistem içindeki rolüne de değinilecektir. Çünkü, bir "**Anayasal Kurum**" olarak YÖK, sistemin zihniyetini ve işleyiş biçimini doğrudan yansıtan kurumlardan biridir. Bu ilişkiyi, 12 Eylül Askeri Darbesinden sonra çıkarılan **2547 sayılı Kanun** ile görebilmekteyiz. YÖK karar ve uygulamaları ile diğer devlet erklerinin kararları arasındaki paralellik ve konsensüs, sözünü ettiğimiz ilişkinin ve kurumun, genel mekanizmanın işleyişinde ne kadar önemli bir pozisyonda olduğunun göstergesidir.

Yine bu konsensüsü, 12 Eylül'den sonra iktidara gelen hükümetlerin (tümünün programlarında bu konuda daha demokratik düzenlemeler yapılacağına ilişkin vaatler olduğu halde) YÖK hakkında ıslah edici düzenleme yapmakta bile oldukça isteksiz davrandıkları, durumu kabullendikleri şeklinde görebilmekteyiz.

(*) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencisi.

12 Eylül askeri darbesinin Yükseköğretim sistemimize mirası olan YÖK'ün meşruiyeti, darbeden sonra kurulan düzenin meşruiyetine bağlıdır. Darbe ürünü olan mevcut Anayasanın meşruiyetinin sürekli olarak tartışıldığı ülkemizde YÖK'ün de bu meşruiyet sorununu taşıyıp taşımadığı raporun genelinde cevabı aranan bir soru olacaktır.

YÖK, başta hukuk çevreleri ve konunun muhatabı olan eğitim ve öğretim camiası olmak üzere, toplumun tüm kesimlerinde yoğun eleştiriler almakta, her kuruluş yıldönümünde protestolarla anılmaktadır. Söz konusu genel memnuniyetsizlik hali, bu raporun hazırlanmasını gerekli kılmıştır. Bu sorunsalın hukuk dilindeki ifadesi; genelde temel hak ve özgürlüklere, özelde eğitim-öğretim alanındaki özgürlüklere hukuk dışı müdahalelerdir. Demokratik olma iddiası taşıyan hukuk sistemimizde bu iddia ile çelişen düzenleme ve uygulamalara sıkça rastlamaktayız. YÖK de bu olgunun dışında değildir.

“Sistem sorununun bir parçası olarak YÖK sorunu” şeklinde ifade edebileceğimiz bu husus, bir sorun yumağı halinde önümüzde durmaktadır ve hazırlanan bu rapor, sorunu tekrar gündeme taşımakla birlikte, bu bakış açısıyla ve buradan hareketle yapılacak tespitlerle, köklü bir çözüme katkı için ilgililere sunulmuştur.

2. Tarihçe

Türkiye’de, **31.5.1933 tarih ve 2252 sayılı Kanun** ile yükseköğretim hayatında yeni bir dönem başladı. Bu kanun ile, İstanbul Darülfünunu ve ona bağlı tüm kuruluşlar kaldırılarak “İstanbul Üniversitesi” kuruldu. Bu önemli yeniliği, Mühendis Mektebi’nin **10 Mart 1944 tarih ve 4916 sayılı Kanun** ile “İstanbul Teknik Üniversitesi”ne çevrilmesi takip etti.

1946 tarih ve 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu ile üniversiteler yeni bir statüye kavuşturuldu; bilimsel ve idari özerklik tanındı, üniversitelerde demokratik bir yapının oluşması ve daha çok kurulların yetkili kılınması öngörüldü, üniversitelerin görevleri ayrıntılı olarak belirlendi. Bu yıllarda üniversitelerin önemsendiği ve yaygınlaştırılmaya çalışıldığı gözlenmektedir. 4936 sayılı Kanun 1971 yılına kadar yürürlükte kaldı.

27 Mayıs 1960 Darbesi ve çıkarılan 115 ve 119 sayılı Kanunlar ile, 1946’da sağlanan özerklik durumu kesintiye uğratıldıktan sonra, 1961 Anayasası ile ilk defa üniversiteler Anayasal düzeyde düzenlendi. Buna göre; üniversiteler, kendilerince seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulan organların yönettiği ve denetlediği kamu tüzel kişileridir, Devlet eliyle ve yasayla kurulan üniversitelerin bilimsel ve yönetsel özerkliği vardır (**md. 120**). Anayasa, öğretim üyelerinin üniversite haricindeki makamlarca görevlerinden uzaklaştırılmayacaklarını öngörerek, öğretim üyelerine Anayasal güvence sağladı. Yine üniversite organlarına ve öğretim üyelerine serbestçe yayın ve araştırma yapma hakkı tanındı, öğretim üyeleri ve yardımcılarının siyasi partilere üye olabilecekleri belirtildi.

Üniversiteler ile ilgili bu ayrıntılı düzenleme ve Devletin yakın denetim ve gözetimi altında olmak kaydıyla sağlanan özerklik düzeni uzun ömürlü olmadı. Ülke genelinde siyasi hareketliliğin doruğa çıkması ve üniversitelerin, özellikle 1968’den itibaren gençlik hareketlerinin en önemli merkezi haline gelmesi üzerine mevcut yapıda önemli değişiklik ve düzenlemelere gidildi. 12 Mart 1971 askeri müdahalesinin temel gerekçesi olarak da üniversitelerdeki öğrenci olayları gösterildi. Anayasanın 120. Maddesinde yapılan değişiklikle Bakanlar Kuruluna, gerektiğinde üniversite veya buna bağlı fakülte, kurum ve kuruluşların idaresine el koyma yetkisi tanındı, özerklik ile ilgili istisnalar getirildi, öğretim üyeleri ve yardımcılarının siyasi partilere üye olabileceklerini belirten hüküm maddeden çıkarıldı. Ayrıca yeni bir üniversite kanunu çıkarılması öngörüldü.

20.6.1973 tarihinde 1750 sayılı Üniversiteler Kanunu çıkarıldı. Bu kanun çerçevesinde yapılan düzenlemelere bakıldığında, merkezi ve tek elden bir yönetim sağlanarak, daha etkin bir denetim ve gözetim sisteminin oluşturulmasına yönelik yeniliklerin yapıldığı görülür:

Yükseköğretimde bütünlüğün sağlanması, Yükseköğretim Kurulu’nun kurulması, üniversiteler üzerinde Devletin denetim ve gözetiminin sağlanması amacıyla Üniversite Denetleme Kurulu’nun oluşturulması, öğretim ve öğrenim özgürlüklerinin güvenlik altında bulundurulması...

Üniversiteler Kanunu, 1981 yılına kadar mevzuattaki yerini korudu ancak yükseköğretimde öngörülen “bütünlük” tam anlamıyla sağlanamadı. Bazı üniversite ve akademiler kendi özel kanunlarına bağlı olarak görev yaparken, Milli Eğitim Bakanlığına ve diğer bakanlıklara bağlı olarak görev yapan yükseköğretim kurumları da bulunmaktaydı. Daha da önemlisi, öğrenci olaylarına karşı alınan önlemler de yetersiz görülüyordu. Yaşanan siyasi hareketlilik ve toplumsal olayların üniversitelere yansması hatta en güçlü toplumsal muhalefetin üniversite kampüslerinden yükseltilmesi ve toplumun diğer kesimlerine yayılması, sistemi öncekilerden çok daha sıkı ve etkin önlemler almaya itti.

İşte, Yükseköğretim Kurulu'nun kurulmasındaki temel sebep, denetim ve gözetimin istenen düzeyde sağlanması amacıyla. 12 Eylül askeri darbesi de selefleri gibi bir an önce yükseköğretim sistemini elden geçirmeye koyuldu. Yeni Anayasanın yapılması beklenmeden Milli Güvenlik Konseyi tarafından, sadece beşli Konseyin öngörülerine dayalı Yükseköğretim Kanunu çıkarıldı. Askeri yönetim tarafından, **04.11.1981 tarih ve 2547 sayılı Kanun** ile Yükseköğretim Kurulu kuruldu.

YÖK uygulamaları, İhsan Doğramacı, Mehmet Sağlam ve Kemal Gürüz dönemleri olarak adlandırılmışsa da sözkonusu uygulamaların şahıslardan öte, bir yapısal zorunluluk arzettiğini vurgulamak gerekir. Nitekim, her iktidar, kendi eğilimlerine uygun bir yönetici tayin etmeyi bilmiştir. Dolayısıyla, bizce, “Doğramacı ve YÖK ya da Gürüz ve YÖK özdeşliği” doğru bir algı biçimi değildir.

12 Eylül Askeri Konseyi'nin YÖK'ün başına getirdiği İhsan Doğramacı, iktidarın iradesinden herhangi bir sapma gösteremedi, dönemin baskıcı ve otoriter tavrı ile bütünlük içinde hareket etti. Doğramacı'nın, bağımsız yargı kararı olmaksızın, **1402 sayılı Sıkıyönetim Kanununa** dayanılarak görevlerine son verilen öğretim görevlileri ve kılık-kıyafet yasakları konusunda hiçbir olumlu inisiyatif kullanamayışı, sözkonusu tavrın yapısal bir zorunluluktan kaynaklandığını göstermektedir.

1992 yılı Temmuz ayına kadar süren Doğramacı döneminin ardından, YÖK başkanlığına Mehmet Sağlam (1992-1996) getirildi. 12 Eylül ve 28 Şubat darbeleri arasına rastlayan

Mehmet Sağlam döneminde YÖK'ün baskı ve dayatmaları görece bir azalma gösterdi. Bunun sebebini, iki darbe arası dönemin yine görece müsamahakar havasında bulmak mümkündür.

28 Şubat 1997'de başlatılan darbe süreci ile Kemal Gürüz başkanlığındaki YÖK, hukuk dışı uygulamalarını kurulduğu ilk günlerdeki gibi yoğunlaştırdı. Bu dönemde yükseköğretim kurumlarında akademik yaşam ciddi anlamda geriledi, yoğun hak ihlallerinin yanı sıra, yolsuzluklar ve usulsüz idari işlemler sık sık gündeme geldi.

3. Kurumsal Yapı

Türkiye'de “eğitim ve öğretimin yapısı ve kanuni düzenlemelerin niteliği” bakımından yapılacak bir araştırmada, Kanun-i Esasiden 1982 Anayasasına ve bugüne eğitim sisteminde giderek merkezileşme eğiliminin arttığı, tek elden yönetimin sağlandığı ve “**devletin denetim ve gözetimi**”nin arttırılmasına yönelik düzenlemelerin yapıldığı görülür. Bu bakımdan, söz konusu düzenlemeleri özetle hatırlatmak gerekmektedir.

Kanun-i Esasinin 15. Maddesine göre, yasaya uygun olmak şartıyla her Osmanlı vatandaşının kamusal ve özel eğitim yapması serbesttir. Bu düzenlemeden, öğretimin yalnızca devletin tekelinde olmadığı anlaşılmaktadır. Fakat tüm eğitim ve öğretim kurumları devletin gözetimi altındadır. Bunun yanında Devlet, çeşitli milletlerin kendi inançlarına ilişkin konularda eğitim ve öğretim yapma biçimlerine karışmayacaktır. 1924 Teşkilat-ı Esasiye Kanununda, öğretimin tüm düzeylerde devletin denetim ve gözetimine bağlı olduğu ve çerçevesini devletin belirleyeceği yasaya uygun olarak yapılacağı belirtilmiştir (md. 80). 1961 Anayasasına gelindiğinde yine eğitim ve öğretimin, devletin gözetim ve denetimi altında güvence altına alındığını görmekteyiz. 1961 Anayasasına göre öğrenim ve eğitim, devletin olumlu edimlerle gerçekleştirileceği sosyal ödev niteliğindedir.

İlk kez 1961 Anayasasında yükseköğretim kurumları hakkında düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre üniversiteler, kendilerince seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulan organların

yönettiği ve denetlediği kamu tüzel kişileridir. Devlet eliyle ve yasayla kurulan üniversitelerin bilimsel ve yönetsel özerkliği vardır (md. 120). Anayasa, öğretim üyelerinin üniversite haricindeki makamlarca görevlerinden uzaklaştırılmayacaklarını öngörerek, öğretim üyelerine Anayasal güvence sağlamıştır. Yine üniversite organlarına ve öğretim üyelerine serbestçe yayın ve araştırma yapma hakkı tanımış, siyasi partilere üye olabileceklerini belirtmiştir.

Türkiye’de yükseköğretim kurumları için “aşırı özgürlük” sağladığı düşünülen 120. Madde, 1971 yılında önemli değişikliklere uğramıştır. Bu değişikliğe göre; üniversitelerin özerkliği, üniversitelerde suçları ve suçluları kovuşturmaya engel olmayacaktır. Üniversitelerin, seçtikleri organlarca yönetilmesi, devletin denetim ve gözetimi altında olacaktır. Yine kimi durumlarda Bakanlar Kurulunun yönetime el koyma yetkisi de söz konusu olabilecektir. Bu düzenlemelerle üniversitelerin özerkliği büyük ölçüde zedelenmiştir.

Haklar ve özgürlükler bakımından **sınırlamayı kural, özgürlükleri istisna** olarak düzenleyen 1982 Anayasası da devletin “gözetim ve denetim” rolünü pekiştiren düzenlemeler getirmiştir. Askeri darbeden sonra ülke sorunlarına duyarlı ve politik hareketliliğin önemli bir merkezi olan üniversiteler konusunda 1971 değişiklikleri yeterli görülmemiş ve daha özel düzenlemeler yapılmıştır.

En önemli düzenleme Yükseköğretim Kurulu’nun kurulmasının öngörülmesi olmuştur. Halen yürürlükte olan 1982 Anayasası, yükseköğretim kurumları ve yükseköğretim üst kuruluşlarını ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Üniversitelerin yönetsel özerkliğinin kaldırılması, bilimsel araştırma ve yayında bulunma özgürlüğü ve yetkisinin, “**Devletin varlığı ve özgürlüğü, milletin ve ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği aleyhinde etkinlik yapma serbestliği vermemesi**” kriteri/sınırlaması, rektörlerin Cumhurbaşkanı tarafından, dekanların ise Yükseköğretim Kurulu’nca seçilmesi ve atanması gibi yenilikler 1982 Anayasası ile getirilmiştir.

12 Eylül askeri darbesinden sonra, askeri yönetimin 2547 sayılı Kanun ile 6 Kasım 1981’de kurduğu Yükseköğretim Kurulu’na,

1982 Anayasasının 131. Maddesi ile “**Anayasal Kurum**” niteliği kazandırılmıştır.

“Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, düzenlemek, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumların kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.” (Anayasa md.131)

Bu tarihten itibaren YÖK, devletin merkeziyetçi, tek tipleştirici ve baskıcı karakterinin yükseköğretim kurumlarına yansıtılmasının **aracı kurumu** olmuştur.

Yükseköğretim Kurulu, yükseköğretim sistemini düzenleyen, denetleyen ve faaliyetlerine yön veren bir kamu tüzel kişiliğidir. **2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’nun 6. Maddesinde Yükseköğretim Kurulu’nun tanımı, yapısı ve organları sıralanmaktadır. Kanunun ifadeyle YÖK,**

“...tüm yükseköğretimi düzenleyen ve yükseköğretim kurumlarının faaliyetlerine yön veren, bu kanunla kendisine verilen görev ve yetkiler çerçevesinde özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip bir kuruluştur...”.

Yine bu maddeye göre, Yükseköğretim Kurulu kendi içinde, Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulundan oluşur. Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Üniversitelerarası Kurul ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi alt birimler olarak Yükseköğretim Kurulu’na bağlıdır.

Yükseköğretim Kurulunun organ ve birimlerinin izahından sonra “atanmış üye” soruna ilişkin birkaç hususa değinilecektir.

a) Başkan

Yükseköğretim Kurulu ve uygulamaları konusunda yapılan tartışmaların özellikle odaklandığı nokta, YÖK Başkanlığının uygulamalarına meşruiyet kazandıran geniş yetkileridir. Yükseköğretim Kurulu organlarından biri olarak başkanın görev ve yetkileri, Yükseköğretim Kurulu Teşkilatı ve Çalışma Usulleri Yönetmeliğinde sayılmıştır:

“ Başkan, Yükseköğretim Kurulunu temsil eder; kanun ve yönetmelik hükümleri ile kurulların kararlarının uygulanmasından sorumludur. Başkan, seçimi kurullara verilen akademik personelin ve diğer kişilerin atamalarını yapar, kurul üyelerine uygun gördüğü görevleri verebilir.

Başkan, kurulların gündemini hazırlar ve toplantılarını idare eder. Disiplin yönetmeliğine göre kurul üyeleri hakkında disiplinle ilgili tedbir almak gerektiğinde, Genel Kurulun salt çoğunluğu ile vereceği karara dayanarak gerekli işlemi yürütür; YDK üyeleri ve bağlı birimler görevlileri için disiplin yönetmeliğine göre işlem yapar; ÖSYM Başkanını, Genel Sekreteri, daire başkanlarını, müdürleri, hukuk müşavirlerini ve uzmanları Yürütme Kurulunun görüşünü alarak atar. Genel Sekreterin üniversite diplomasına sahip olması şarttır. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi diğer görevliler, Başkan tarafından, Genel Sekreterin önerisi ile ve kadro durumu esas alınarak atanırlar. YDK emrine yapılacak görevlendirmelerde, bu kurul başkanının görüşü alınır.

Başkan, yükseköğretim üst kuruluşları ile üniversitelerde görevli memur ve diğer görevlileri, üst kuruluşlarda genel sekreterlerin, üniversitelerde rektörlerin istek ve önerisi üzerine yükseköğretim üst kuruluşları veya yükseköğretim kurumları arasından atayabilir. Başkan, yükseköğretim üst kuruluşlarında kendisi, üniversitelerde ise rektör tarafından tespit edilen aylıklı veya sözleşmeli her çeşit yükseköğretim personel kadrosunu ilgili makama önerir.

Başkan, Yükseköğretim Kurulu'nun ita amiridir. Gerektiğinde bu yetkiyi kısmen veya tamamen Genel Sekretere veya bağlı birim başkanlarına devredebilir.” (md 9)

Yönetmelik maddesinde görüldüğü gibi YÖK başkanı, başta atamalar konusunda olmak üzere, kurulun tüm faaliyetlerinde tek başına söz ve yetki sahibi olabilmektedir. Yönetmeliğe dayanan bu düzenlemeler, tartışmaların neden YÖK başkanı üzerinde odaklandığını açıklığa kavuşturmaktadır.

b) Yükseköğretim Genel Kurulu

Yükseköğretim Genel Kurulu yirmi iki üyeden oluşur. Yedi üye Cumhurbaşkanı tarafından, rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek suretiyle; yedi üye Bakanlar Kurulunca üst düzey devlet görevlileri ya da emeklileri arasından; yedi üye Üniversitelerarası Kurul tarafından belirlenmiş,

kurul üyesi olmayan profesörler arasından ve bir üye de Genelkurmay Başkanlığı tarafından seçilir. Kurul üyeliğinin süresi dört yıl olup, bu üyelikler Cumhurbaşkanının onayı ile kesinleşir (Yükseköğretim Kanunu md. 6/b). Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulundan oluşan Yükseköğretim Genel Kuruluna, 6. Maddenin (c) Fıkrasına göre; Cumhurbaşkanı, kurul üyeleri arasından dört yıllık süre için bir başkan seçer.

Yükseköğretim Kurulu Teşkilatı ve Çalışma Usulleri Yönetmeliği'nin 8. Maddesine göre:

“Genel Kurul, 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununun 7. Maddesinde sayılmış olan görevler ile diğer kanunlarda Yükseköğretim Kuruluna verilmiş olan görevleri yapar.”

Aynı maddenin 3. Fıkrasında Genel Kurulun, bazı görevlerini Yürütme Kuruluna devredebileceği belirtilmiştir.

Yükseköğretim Kanununun, 7. Maddesinde, Kurulun görevleri düzenlenmiştir. Sıralanan fıkralarda Kurulun rolü ve işleyişine dair çarpıcı ifadeler bulmak mümkündür. Denetleyicilik ve gözetleyicilikten öte tekelci ve dayatmacı bir karakter, sayılan yetki ve görevlerden anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, maddenin son fıkrasındaki,

“Bu kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmak...”

gibi oldukça muğlak ve istismara açık ifadeler, Kurulun kanunda sayılmayan alanlara da müdahale etmesine imkan vermektedir.

Yükseköğretim Kanununda sayılan yetkilerden bazıları şunlardır:

Yükseköğretim kurumlarının bu Kanunda belirlenen amaç, hedef ve ilkeler doğrultusunda kurulması, geliştirilmesi, eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi ve yükseköğretim alanlarının ihtiyaç duyduğu öğretim elemanlarının yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilmesi için kısa ve uzun vadeli planlar hazırlamak, üniversitelere tahsis edilen kaynakların, bu plan ve programlar çerçevesinde etkili bir biçimde kullanılmasını gözetim ve denetim altında bulundurmamak,

Yükseköğretim kurumları arasında bu Kanunda belirlenen amaç, ilke ve hedefler doğrultusunda birleştirici, bütünleştirici, sürekli, ahenkli ve geliştirici işbirliği ve koordinasyonu sağlamak,

... (2) Bir üniversite içinde fakülte, enstitü ve yüksekokul açılması, birleştirilmesi veya kapatılması ile ilgili olarak doğrudan veya üniversite-

lerden gelecek önerilere dayalı kararlar almak ve gereği için Milli Eğitim Bakanlığına sunmak,

g) Her yıl üniversitelerin verecekleri faaliyet raporlarını inceleyerek değerlendirmek; üstün başarı gösterenlerle, yeterli görülmeyenleri tespit etmek ve gerekli önlemleri almak,

l) Rektörlerin disiplin işlemlerini kovuşturmak ve karara bağlamak, öğretim elemanlarından bu Kanunda öngörülen görevleri yerine getirmekte yetersizliği görülenler ile bu Kanunla belirlenen yükseköğretimin amaç, ana ilkeleri ve öngördüğü düzene aykırı harekette bulunanları rektörün önerisi üzerine veya doğrudan, normal usulüne göre, yükseköğretim kurumları ile ilişkilerini kesmek veya denenmek üzere başka bir yükseköğretim kurumuna atamak,

o) Vakıflar tarafından kurulacak yükseköğretim kurumlarının bu Kanun hükümlerine göre açılması hususundaki görüş ve önerilerini Milli Eğitim Bakanlığına sunmak, bu kurumlara ilişkin gerekli düzenlemeleri yapmak ve bunları gözetmek, denetlemek,

p) Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından alınmış ön lisans, lisans ve lisansüstü diplomaların denkliğini tespit etmek,

r) Bu Kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmak... (Yükseköğretim Kanunu md. 7)

c) Yükseköğretim Yürütme Kurulu

Yükseköğretim Yürütme Kurulu, Yükseköğretim Kurulunun yürütme organıdır. **Yükseköğretim Kanununun 6. Maddesinin c/5 bendine** göre, Yükseköğretim Kurulu Başkanı dahil, Yükseköğretim Genel Kurulu'na seçilmiş kişiler arasından belirlenen dokuz kişiden oluşur. Başkan, Cumhurbaşkanı tarafından seçilir. Başkan bir vekil seçer, diğer vekil ise Yükseköğretim Genel Kurulu tarafından seçilir. Üyelerden biri Genelkurmay Başkanlığınca, bir diğeri ise Bakanlar Kurulu'nca seçilen ve Cumhurbaşkanı'nca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından belirlenir. Bu üyelerin öğretim üyesi olması dahi gerekmemektedir. Diğer dört üyeden ikisi Cumhurbaşkanı'nca, ikisi de Üniversitelerarası Kurulca seçilen ve Cumhurbaşkanı'nca atanan üyeler arasından Genel Kurul tarafından belirlenir, bunlar öğretim üyeleridir. Hakim ve savcı sınıfından gelenlerin Yürütme Kurulu üyesi olması yasaklanmıştır (**Yükseköğretim Kanunu md 6, Ek: 23.12.1988 351 KHK**).

Dolayısıyla Yürütme Kurulu üyelerinin hiç-biri yargıç olamaz, hatta hukukçu dahi olmak zorunda değildir, memur statüsündedirler. Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği'ne göre Yüksek Disiplin Kurulu görevini Yükseköğretim Yürütme kurulu yapar (**md. 3/10**). Yürütme kurulunun Disiplin Kurulu olarak da çalıştığı düşünüldüğünde bu durumun tam bir facia olduğu ortaya çıkmaktadır.

Oysa, Disiplin Kurulu açıkça bir mahkeme olarak düzenlenmemiş olsa da yargısal bir rol üstlenmektedir. Disiplin kurulu, Disiplin Yönetmeliğinde öngörülen belli, özel bir usul izlemekte ve hukuk kurallarına dayanarak karar vermektedir. Disiplin Kurulunda verilen kararlar bağlayıcıdır, bu kurulun kararlarına karşı itiraz edecek bir merci yoktur, karar doğrudan uygulanmaktadır. Bu karara karşı ancak uygulama başladıktan sonra, iptal edilmesi amacıyla Danıştay'da dava açılabilir. Bu nedenlerle, Disiplin Kurulunun bağımsız ve tarafsız mahkeme ilkesine uygun olarak kurulmuş olması gereklidir.

Bunun yanı sıra, Yüksek Disiplin Kurulu raportörünün bilimsel alanda ihtisas sahibi olması beklenirken, bu görev bir emekli generale verilebilmektedir. Hatırlanacağı üzere, Devlet Güvenlik Mahkemelerinde askeri yargıçların görevlendirilmesinin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine ve bağlı Protokollerine, diğer uluslararası sözleşme ve belgelere aykırılığı ve adil yargılama hakkının ihlali nedenleriyle Anayasa değişikliği yapılmış, hukuk formasyonu olduğu halde asker kişilerin Devlet Güvenlik Mahkemelerindeki yargıçlık görevlerine son verilmiştir. Fakat, bir mahkeme gibi çalışan Disiplin Kurulunun raportörü hukuk formasyonundan yoksun olduğu halde yargılama faaliyetine katılabilmektedir.

d) Yükseköğretim Denetleme Kurulu

YÖK'e bağlı bir alt birim olarak Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Yükseköğretim Kurulu tarafından önerilecek beş profesör üyeden, Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay'ın önereceği üçer aday arasından birer üyeden, Genelkurmay Başkanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca seçilecek birer üyeden oluşur. Denetleme

Kurulunun başkanı, Yükseköğretim Kurulu Başkanı tarafından atanır.

“Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Yükseköğretim Kurulu adına üniversiteleri, bağlı birimlerini, öğretim elemanlarını ve bunların faaliyetlerini gözetim ve denetim altında bulunduran, Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur.” (Yükseköğretim Kanunu md. 8/a)

Yükseköğretim Denetleme Kurulunun, Teşkilat, Görev ve Çalışma Yönetmeliğinde sayılan görevlerinden bazıları şunlardır:

Yükseköğretim Kurulu tarafından istenecek disiplin konularını araştırmak, soruşturma yapmak, adli soruşturma veya disiplin soruşturması açılmasını gerektiren olayların tespit edilmesi halinde gerekli onay için durumu Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına iletmek ve tahkikat yapmak. (Yükseköğretim Denetleme Kurulu Yönetmeliği md. 7).

Yönetmeliğin “Gözetim ve Denetim Alanı” başlıklı 15. ve devamı maddelerinde Kurulun denetim alanı şaşırtıcı bir biçimde genişletilmiştir. Yükseköğretim kurumlarının yayım işlerinden, üniversite dışındaki ilişkilerine kadar, hatta kantin işleri dahil olmak üzere her tür faaliyet denetim ve gözetim altındadır. Bu düzenlemeler, üniversitelerin özerklikten ne kadar uzak olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca, böyle bir denetim mekanizmasının altında üniversitelerin kurumsal hantallıklarından sıyrılmaları da pek mümkün görünmemektedir.

e) Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

Yükseköğretim kanunu 10. Maddesinde ÖSYM,

“Yükseköğretim Kurulu'nun tespit ettiği esaslar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına öğrenci alınması amacıyla sınavları hazırlayan ve yapan, öğrenci isteklerini de göz önünde tutarak Yükseköğretim Kurulunun tespit ettiği esaslara göre değerlendiren, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesini sağlayan ve bu faaliyetlerle ilgili araştırmaları ve diğer hizmetleri yapan Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir kuruluştur.”

şeklinde açıklanmaktadır.

Dikkat çekici olan bir önemli husus, her yıl politik tercih ve çıkar ilişkilerine dayalı bir anlayışla yaptığı sınav sistemi değişiklikleri ile binlerce üniversite adayını mağdur eden ÖSYM'nin kuruluş maddesinde “...öğrenci isteklerini de göz önünde tutarak...” ifadesinin yer almasıdır. ÖSYM'nin herhangi bir düzenlemesi esnasında öğrencilerin, istişari bir organ veya birey olarak bulunduğu ilişkin bir bilgi veya belge bulunmamaktadır. Bu yönüyle öğrenci isteklerinin göz önünde tutulacağı şeklindeki ifade iddiadan ibarettir, hiçbir gerçekliği yoktur.

Yükseköğretim öğrencilerinin belirlenmesinde ÖSYM'nin rol ve pozisyonu ilerleyen bölümlerde açıklanacaktır. Son sınav sistemi değişiklikleri ile, devletin yükseköğretim politikasının en açık biçimde yansıtıldığı önemli bir kurum olarak ÖSYM'nin faaliyetleri, bu çalışmada önemle vurgulanmaya çalışılacaktır.

f) Üniversitelerarası Kurul

11. Madde, Üniversitelerarası Kurulun yapısı, işleyişi ve görevleri hakkındadır. Bu kurulun, YÖK kararlarının yurt dışında uygulanması için koordinasyon ve uyumun sağlanması amacıyla oluşturulduğu, yasa metni ve sayılan görevlerden anlaşılmaktadır. Kanunun ifadesinin aksine, bu kurulun akademik bir organ olduğu şüphelidir.

Buna göre;

“Üniversitelerarası Kurul, üniversite rektörleri, Genelkurmay Başkanlığının Silahlı Kuvvetlerden dört yıl için seçeceği bir profesör ile her üniversite senatosunun o üniversiteden dört yıl için seçeceği bir profesörden oluşur.

Rektörler, Üniversitelerarası Kurula, bir yıl süre ile, üniversitelerin Cumhuriyet dönemindeki kuruluş tarihlerine göre, sıra ile, başkanlık yaparlar. Kurul çalışmalarını kolaylaştırmak ve üniversitelerarasında ve uluslararası yükseköğretim kurumları ile işbirliğini düzenlemek amacı ile sürekli ve geçici birimler ve komisyonlar kurabilir. Bu birim ve komisyonların teşkil ve çalışması esasları Üniversitelerarası Kurulca belirlenir.” (Yükseköğretim Kanunu md. 11)

Yine 11. Maddede, akademik bir kurul olarak “Üniversitelerarası Kurul”un görevleri sayılmıştır:

a) Yükseköğretim planlaması çerçevesinde, üniversitelerin eğitim öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetlerini koordine etmek, uygulamaları değerlendirmek, Yükseköğretim Kuruluna ve üniversitelere önerilerde bulunmak,

b) Teşkilat ve kadro yönünden ve Yükseköğretim Kurulu kararları doğrultusunda üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacını karşılayacak önlemleri teklif etmek,

c) Üniversitelerin tümünü ilgilendiren eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayım faaliyetleri ile ilgili yönetmelikleri hazırlamak veya görüş bildirmek,

d) Aynı veya benzer nitelikteki fakültelerin yada üniversitelere veya fakülterlere bağlı diğer yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretimine ilişkin ilkeler ve süreler arasında uyum sağlamak,

e) Doktora ile ilgili esasları tespit etmek ve yurt dışında yapılan doktoraları, doçentlik ve profesörlük unvanlarını değerlendirmek,

f) Doçentlik sınavlarını düzenlemek ve ilgili yönetmelik gereğince doçent adaylarının yayın ve araştırmalarının değerlendirilmesi ve doçentlik sınavı ile ilgili esasları tespit etmek ve jürileri seçmek,

g) Bu kanunla kendisine verilen diğer görevleri yapmak... (Yükseköğretim Kanunu md. 11)

g) Atanmış Üye Sorunu

Bu açıklamaların ardından, "atanmış üye" hususuna da değinmek gerekir. Atanmış üyelerin, özerkliğin önündeki temel engellerden biri olduğu sık işlenen bir temadır. Ancak yaşanan tecrübeler üst yönetimlerin seçimle ya da atamayla işbaşına gelmelerinin iktidarla ilişkiler bakımından pek önem taşımadığını göstermektedir.

Akademik üst çevreler sık sık siyasi iktidara kulsuz boyun eğebilmektedirler. Bu noktada yaşanan tasfiye olaylarında (147'ler, 1402 olayı) siyasi nedenlerle kadro çekişmelerinin iç içe geçtiği belirtilmelidir. Bir kesim, diğerinin tasfiyesi uğruna siyasi iktidarla işbirliğine gidebilmektedir. Yönetim organları ile siyasi iktidar ilişkilerinin paralel politikalar biçiminde üniver-

site yaşamına yansması yaygın ve olağan bir hal almıştır. Sorun, göreve gelme usulü değiştirilerek çözülemeyecek kadar derindir (Bu duruma istisna teşkil eden, çeşitli uygulamalara direnmeye çalışan yöneticiler ise görevden uzaklaştırılmakta veya istifaya zorlanmaktadır).

Üniversite üst yönetimleri konusundaki bu olgu YÖK hakkında da geçerlidir. YÖK üyelerinin mevcut sisteme göre atamayla işbaşına gelmelerinin, üstelik bir üyenin de Genelkurmay Başkanlığınca atanmasının özerklik önünde çok büyük bir engel oluşturduğu açık olmakla birlikte, üyelerin atama yerine seçimle işbaşına gelmelerinin de **tek başına sorunu çözmeye yetmeyeceği** vurgulanmalıdır. Seçim ile işbaşına gelme ancak, yükseköğretimin daha özgür ve akademik verimliliği gözetilen bir yönetim anlayışına kavuşmasını da içeren köklü bir çözüm planında sunulacak önerilerden biri olduğu zaman gerçekçi ve amaca ulaştırıcı bir usul olabilecektir.

4. Hukuki Mevzuat ve Uygulamalar

Kurumsal yapı başlığı altında, Yükseköğretim Kurulu, özellikle tartışmalara konu olan yönleriyle incelenmiş oldu. Bu bölümde, zaman zaman önceki kısımlarda verilen bilgilerin tekrarı niteliğinde olsa da, YÖK mevzuatı bu başlığın gereği olarak bütün bir biçimde kısaca aktarılacak ve Kurulun bu kaynaklara dayanarak verdiği kararlara, yaptığı uygulamalara değinilecektir. Önceki bölümlerde olduğu gibi temel yöntemimiz, özet bilgilerden sonra esas olarak, problem oluşturan alanlar üzerinde durmaktır. Bu bağlamda Yükseköğretim Kurulu'nun, Anayasa Mahkemesi kararlarına bakışı ve kararlarında bunlara yaptığı atıflar ile yine Yükseköğretim Kurulunun Kanunilik İlkesinin ihlali niteliğindeki, idari düzenlemelerle suç ve ceza yaratması hususlarına da değinilecektir.

a) Anayasal ve Yasal Düzenlemeler

1982 Anayasasında bir yükseköğretim kurulu kurulması öngörülmüştür. YÖK'ün Anayasal kurum niteliği buradan gelmektedir:

"Yükseköğretim kurumlarının öğretimini planlamak, yönetmek, denetlemek, yükseköğretim

kurumlarındaki eğitim-öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerini yönlendirmek, bu kurumun kanunda belirtilen amaç ve ilkeler doğrultusunda kurulmasını, geliştirilmesini ve üniversitelere tahsis edilen kaynakların etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamak ve öğretim elemanlarının yetiştirilmesi için planlama yapmak maksadı ile Yükseköğretim Kurulu kurulur.

Yükseköğretim Kurulu, üniversiteler, Bakanlar Kurulu Genelkurmay Başkanlığınca seçilen ve sayıları, nitelikleri ve seçilme usulleri kanunla belirlenen adaylar arasından rektörlük ve öğretim üyeliğinde başarılı hizmet yapmış profesörlere öncelik vermek sureti ile Cumhurbaşkanınca atanan üyeler ve cumhurbaşkanınca doğrudan doğruya seçilen üyelerden kurulur. Kurulun teşkilatı, görev, yetki, sorumluluğu ve çalışma esasları kanunla düzenlenir.” (AY md. 131)

Yasal düzenleme olarak, 6 Kasım 1981 tarihli 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu, yükseköğretimi ve yükseköğretim üst kuruluşlarını ayrıntılı bir biçimde düzenlemiştir. Bu kanun yükseköğretim sisteminin temel yasal dayanağını oluşturmaktadır. YÖK, bu kanun ile kurulmuştur. Yükseköğretim Kanununda, yükseköğretimin işleyişi Yükseköğretim Kurulunun denetim ve gözetimi altına alınmış, sıkı kayıtlamalar ve denetim organları öngörülmüştür. Yükseköğretim Kanunu Genel Gereğesi'nde şu ifadeler yer verilmiştir:

“Yükseköğretim kurumlarının yüklendikleri görevleri yerine getirmelerinde her bakımdan devletin gözetim ve denetim fonksiyonunun devamlı ve etkin bir şekilde gerçekleştirilmesini”, “Yükseköğretimin bütünlüğü ilkesi ışığında, yükseköğretim alanının bütün yönleri ile plana bağlanmasını, yönlendirilmesini, uygulamaların yakından izlenerek değerlendirilmesini, kurumlar arasında işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasını ve korunmasını... sağlamak amacıyla bu kanunun hazırlanmasına ihtiyaç duyulmuştur.”

Kanuna göre, Yükseköğretim Kurulu kendi içinde, Genel Kurul, Başkan ve Yürütme Kurulundan oluşur. Ayrıca, Yükseköğretim Denetleme Kurulu, Üniversitelerarası Kurul ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi alt birimler olarak öngörülmüştür. Söz konusu kurul ve birimler “Kurumsal Yapı” başlığı altında incelenmişti.

b) İdari Düzenlemeler ve Uygulamalar

Yükseköğretim Kanununun uygulanmasını göstermek üzere bir dizi idari düzenleme mevzuata eklenmiştir. Kurul ve birimlerin çalışma ve uygulamalarının gösterildiği yönetmeliklerin yanı sıra öğrenci ve öğretim elemanları ile ilgili yönetmelikler de çıkarılmıştır. Bu yönetmeliklerde kanunda öngörülen hususlarla ilgili ayrıntılı düzenlemeler görülmektedir. Öğrenci ve öğretim elemanları hakkındaki idari düzenlemelerden en tartışmalı olanları hiç şüphesiz disiplin yönetmelikleridir. Öğrenci uzaklaştırmaları, öğretim üyeleri ve memurlara ilişkin soruşturmalar, görev süresinin uzatılmasına ilişkin kararlara etki eden disiplin cezaları, söz konusu disiplin yönetmeliklerine dayanılarak yürütülmektedir.

Öğretim elemanları hakkında

Yükseköğretim Kurumları Yönetici, Öğretim Elemanı ve Memurları Disiplin Yönetmeliği, Kasım 1998 değişiklikleri ile, üniversite öğretim mesleği ve kamu görevinden çıkarma cezası yeniden düzenlendi ve üniversite öğretim üyeliğinden veya kamu görevinden çıkarma kolaylaştırıldı.

“Üniversite öğretim mesleğinden çıkarma: Devlet veya vakıf yükseköğretim kurumunda öğretim elemanı veya yardımcısı olarak akademik bir kadroya bir daha alınmamak üzere üniversite öğretim mesleğinden çıkarmadır.

Kamu görevinden çıkarma: Genel ve katma bütçeli idareler, il özel idareleri, belediyeler, il özel idareleri ile belediyelerin kurdukları birlikler, döner sermayeli kuruluşlar, fonlar, kefalet sandıkları, kamu kurum ve kuruluşlarına memur olarak bir daha alınmamak üzere görevden çıkarmadır.” (Madde 4/g, 7.11.1998/23516 RG. ile değişik ve ek)

Yine aynı tarihli 11. Madde değişikliği ile, üniversite öğretim mesleğinden veya kamu görevinden çıkarma cezasını gerektiren fiil ve haller düzenlendi. Bu hususlardaki hak ihlalleri ve hukuk dışı uygulamalar, süreklilik arz ettiği için gündemden düşmedi. Bu hak ihlalleri kimi zaman açılan soruşturmalar kimi zaman da baskılar sonucu gerçekleştirildi.

28 Şubat süreci ile hız kazanan bu uygulamalara değinmekte yarar olacaktır. 1998 yılı

içinde, Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Abdurrahman Güzel ile Pamukkale Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Akşit hakkında soruşturma açıldı. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı ile Harran Üniversitesi Rektörü görevlerinden alındılar. Van 100. Yıl Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dursun Odabaş, meslekten ihraç edildi, Kasım 1998 değişikliğine dayanılarak akademik unvanları elinden alındı. Odabaş'a destek verdikleri iddiasıyla on öğretim görevlisinin görevlerine de son verildi. Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Sami Şener'in görevine son verildi. 1999 yılı içinde, İÜ Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ahmet Ağırakça, Harran Üniversitesinde araştırma görevlisi olan, Sosyoloji bölümünden Erol Aksoy ile Tarih ve Edebiyat Bölümünden Nazan Poyraz ve Tuba Aksoy, Konya Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Arap Dili Ve Belagati Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. İbrahim Sarmış ve Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Coğrafya Bölümü öğretim görevlisi Nadir Çomak'ın görevlerine son verildi. Yine 2000 yılı içinde, Gaziosmanpaşa Üniversitesinden Doç. Dr. Necmettin Sağlam, başörtüsü taktıkları gerekçesiyle, Celal Bayar Üniversitesinden Araştırma Görevlisi Dr. Fatma Nur Şengil, Harran Üniversitesinden Ayşe Dilek Çapanoğlu, Atatürk Üniversitesinden Yrd. Doç. Dr. Nuray Nişancı, Nuray Ceylan, Arzu İnan, Van 100. Yıl Üniversitesinden Sevim Aslan, Seval Demir, Gönül Taşdemir, Döndü Tanır, Necife Kafes görevlerinden ihraç edildi. Aynı yıl, Yüksek Disiplin Kurulu, Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Alev Erkilet Başer'e, 4 yıl önce bilim jürisi önünde savunularak kazanılmış doktora tezinin kitap haline getirilmesi üzerine, "Cumhuriyetin temel ilkelerine aykırı davrandığı" gerekçesiyle kamu görevinden çıkarma cezası verdi. 1998 ve 2001 tarihleri arasında birçok öğretim görevlisi ve personel hakkında soruşturma açıldı, birçoğuna uzaklaştırma ve maştan kesme cezaları verildi.

YÖK'ün baskıcı politikaları ile uyum halinde olan İstanbul Üniversitesi Rektörü Kemal Alemdaroğlu'nun uygulamalarından dolayı Türkiye'nin en köklü eğitim kurumu olan İstanbul Üniversitesinde akademik yaşama

büyük bir darbe sayılacak toplu istifalar yaşandı: Kasım 1998'de Hukuk Fakültesinden, Prof. Dr. Ömer Yörükoğlu, Prof. Dr. Erdoğan Teziç, Prof. Dr. Belgin Erdoğan, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Ali Ülkü Azrak istifa ettiler. Yine aynı uygulamalar sebebiyle Haziran 1999'da, İstanbul Üniversitesinde, Hukuk Fakültesi Kamu Bölümü Başkanı Prof. Dr. Çetin Özek, Anayasa Hukuku Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Bülent Tanör, Genel Kamu Hukuku, Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi ile Türk Hukuk Tarihi Ana Bilim Dalları Başkanı Prof. Dr. Cemal Bali Akal, Avrupa Hukuku Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Prof. Dr. Ünal Tekinalp istifa ettiler. Yine aynı ay içinde İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yönetim Kurulu toplu olarak istifa etti.

Aynı şekilde Temmuz 1999'da Marmara Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ömer Faruk Batırel, "Görülen lüzum üzerine" diyerek, YÖK uygulamalarından dolayı görevinden istifa etti.

Üniversitelerde akademik ve idari personelin, sözkonusu uygulamaları eleştirmesi halinde idarecilerin dayatmaları uygulamakta ısrarlı tutumları sonucu soruşturma ve cezalandırma yollarına gidilmekte, bu arada, hukuk dışı ve keyfi yöntemlere başvurulmaktadır. Bu uygulamalarla üniversiteler, iktidarın hegemonya kurma gayretlerine zemin olmakta, temel hak ve özgürlükleri her fırsatta kısıtlamaya çalışan YÖK ve üniversite yöneticileri, tek tipleştirici, dayatmacı ve yasağcı bir resmi ideolojinin adeta jandarmalığını üstlenmektedir. Üniversitelerdeki baskıcı ve yasağcı uygulamaların yayımlanan yönetmelikler üzerinden gerçekleştirildiği, üniversite rektörleri ve dekanlarının belirlenmesinde, öğretim üyeliğine geçişte YÖK'ün merkezi kurumları eliyle spekülatif müdahalelerin yaşandığı bu süreçte, özgür ve özerk üniversite talepleri boğulmakta ve sindirilmektedir.

Öğrenciler hakkında

YÖK'ün uygulamalarından bugüne kadar çok sayıda öğrenci de mağdur oldu. Disiplin yönetmeliklerine dayanılarak açılan soruşturmaların, okuldan uzaklaştırmaların sayısı tam olarak bilinmemektedir. Ancak, uygula-

maların yükseköğretim sisteminin kalitesini düşürdüğü, üniversiteleri eğitim birimleri olmaktan çıkardığı çok iyi bilinmektedir. Halbuki, üniversiteler bir ülkenin entelektüel hareketliliğinin merkezidir. Düşünce hayatındaki canlılık ve verimlilik üniversitelerin sağlıklı işleyişine bağlıdır. YÖK uygulamaları, düzenin baskıcı ve dayatmacı karakterinin yükseköğretim hayatındaki temsilcisi olarak üniversitelerin bu rolüne ket vurmaktadır. Bu şekilde yetiştirilmiş bir insan kitlesi ile ne ulusal ne de uluslararası düzlemde açılım sağlayabilmek mümkün olabilecektir. Disiplin yönetmeliklerine ve YÖK genelgelerine dayanarak yapılan uygulamalar en son değişiklikler ile birlikte daha sert dayatmaları beraberinde getirdi.

Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinde, yönetmeliğin düzenleniş amacı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Bu yönetmelik; kanun, tüzük, yönetmelik ve yönergelerin öğrencilere yüklediği görevleri yükseköğretim kurumu içinde ve dışında yerine getirmeyen, uyulması gerekli hususlara uymayan, yasaklanan işleri yapan veya öğrencilik sıfat, şeref ve haysiyeti ile bağdaşmayan hal ve harekette bulunan öğrencilere verilecek disiplin cezalarını, usul ve teşkilatla ilgili hükümleri belirtmek amacıyla düzenlenmiştir.” (md. 1)

5. Maddede disiplin cezaları sayılmış, ilerleyen maddelerde hangi suçların bu cezaları gerektirdiği tek tek belirtilmiştir. Devletin her türlü ideolojik ve siyasi davranış ve tavır karşısında gösterdiği mahkum edici tavrını, bu disiplin yönetmeliğinin, kurumdan çıkarma cezası gerektiren disiplin suçlarının sayıldığı bölümünde görebilmekteyiz. 10. Maddenin düzenleniş biçimi, öğrencinin kurumdan uzaklaştırma cezasına çarptırılması noktasında kurum yöneticilerine çok geniş bir takdir yetkisi vermektedir. 10. Maddenin (b) ve (c) Fıkraları şu şekildedir:

“b- Yükseköğretim kurumlarının ideolojik ve siyasi amaçlarla huzur, sükun ve çalışma düzenini bozmak veya boykot, işgal, engelleme, personelin işini yavaşlatma gibi eylemlere katılmak, bu amaçlara yönelik eylemleri tahrik etmek,

c- Yükseköğretim kurumlarında siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant veya benzerlerini bulundurmamak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurum binalarına veya bina-

lardaki eşyalar üzerine yazmak, resimlemek, teşhir etmek, sözlü veya yazılı ideolojik propaganda yapmak,”

Sayılan sebeplere dayanarak her öğrenciyi okuldan uzaklaştırma cezası verilebilmesi mümkün görünmektedir. “Siyasi ve ideolojik amaçlı” olan her türlü eylemi mahkum eden tavır, hiç şüphesiz darbe hukukuna dayalı eğitim sisteminin, politik tercih ve taleplere yönelik reflekslerini ortaya koymaktadır.

Bunun yanısıra, 31.5.1998 tarihinde yapılan değişikliklerle birlikte kurum yöneticilerine 13. Maddede daha geniş yetkiler tanınmıştır:

“Madde 13- (Ek ve değişiklikler 31.5.1998/23358 RG ile yapılmıştır)

(Ek: - Toplu, süreklilik arzeden ve/veya müşterek alan veya mekanlarda öğrenci olayları ile ilgili olarak Üniversite Rektörleri,-)

- Fakülte öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı dekan,
- Enstitü öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı enstitü müdürü,
- Yükseköğretim öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı yükseköğretim müdürü,
- Konservatuar öğrencilerinin işlemiş oldukları disiplin suçlarından dolayı konservatuar müdürü,

disiplin soruşturması yaptırmaya yetkili kılınmıştır.

“(Ek:) Toplu veya süreklilik arzeden öğrenci eylemleri ile ilgili olarak rektör veya görevlendirileceği rektör yardımcısının başkanlığında; fakülte, enstitü, yükseköğretim ve varsa konservatuar öğretim elemanlarından oluşan ve niteliğinin gerektirdiği sayıda üyeden incele ve soruşturma kurulu teşkil edilir. Bu Kurul meydana gelen öğrenci olaylarının sebeplerini ve tekerrürün önlenmesi için alınması gereken tedbirleri bir rapor halinde rektöre sunar.

(Ek:) Ayrıca, yapacağı soruşturma sonucunda suçlu oldukları tespit edilen öğrenciler hakkında verilecek uyarı, kınama ve yükseköğretim kurumlarından bir haftadan bir aya kadar uzaklaştırma cezaları için yetkili disiplin amirlerine, yükseköğretim kurumundan bir veya iki yarıyı için uzaklaştırma cezası ile yükseköğretim kurumundan çıkarma cezaları için üniversite Disiplin Kuruluna teklifte bulunur.”

Başörtüsü sorunu

Üniversitelerde özellikle 28 Şubat Sürecinde yoğun olarak yaşanan başörtüsü sorunu, üniversite yaşamını derinden etkilemektedir. Söz konusu sorun, yasal düzenlemelerden kaynaklanmamaktadır. Nitekim halen kılık kıyafet konusunda yasaklayıcı bir yasal düzenleme mevcut değildir. Kılık kıyafet konusundaki yasaklar hukuka aykırı bir biçimde YÖK genelgesi yoluyla uygulanmaktadır.

İlk kez 20.12.1982 tarihli genelge ile başörtülü öğrencilerin derslere girmesi yasaklandı. Bu konudaki yasal boşluk göz önünde bulundurularak, 8.1.1987 tarihinde Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliğinin 7. Maddesine eklenen (h) bendi ile "Yükseköğretim Kurumlarının dersane, laboratuvar, klinik, poliklinik ve koridorlarında çağdaş kıyafet ve görünüm dışındaki bir kıyafet ve görünümde bulunmak," kınama cezası gerektiren fiil ve haller arasında sayıldı. Bu hükme, 4.12.1988 tarihinde yapılan ek ile, "Dini inanç nedeniyle boyun ve saçlar, örtü veya türbanla kapatılabilir" istisnası getirilmiştir. Ancak, bu (h) bendi, 28.12.1989 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

Halen Kılık-kıyafet konusunda yürürlükte olan tek yasal düzenleme Yükseköğretim Kanununa 25.10.1990 tarih ve 3670 sayılı yasa ile eklenen Ek 17. Maddedir:

"Yürürlükteki kanunlara aykırı olmamak kaydı ile; yükseköğretim kurumlarında kılık ve kıyafet serbesttir."

Yasa metninde açıkça ifade edilen kılık-kıyafet serbestliği, yine yasa metninden yola çıkılarak "söz konusu hükmün saç ve boynun türban ve örtü ile kapatılmasına imkan sağlamayacağı" şeklinde yorumlanmıştır. Açık hüküm bulunmamasına rağmen, bu yoruma dayanılarak, başörtüsü yasağı yükseköğretim kurumlarında uygulanmaktadır. Bu uygulamalardan bugüne kadar kaç öğrencinin mağdur edildiği tam olarak bilinmemektedir.

Üniversiteye Giriş Sınavı Sistemleri ve Yükseköğretim Tekeli

Yükseköğretim Kanununa göre, yükseköğretim kurumlarına giriş amacıyla yapılan sı-

navları Yükseköğretim Kuruluna bağlı bir birim olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi hazırlar ve yapar. Bununla beraber ÖSYM, öğrenci adaylarının yükseköğretim kurumlarına yerleştirilmesinde aranan şartları, yerleştirme usulü ve şeklini belirler, yerleştirme işlemlerini yapar.

Sistemin işleyişinde rol ve pozisyon alacak insan profilinin şekillendirilmesi bakımından büyük önem taşıyan yükseköğretim kurumlarına giriş sınavları ÖSYM eliyle Yükseköğretim Kurulu tarafından, kendi politik ve konjonktürel tercihleri doğrultusunda düzenlenmektedir. Sınav sistemlerinde yapılan değişikliklerde aşikar olan bu tercihlerde, keyfi uygulamalara zemin sağlayan yetkilerle "taşralıların önünü kesme" projesi yürütülmektedir.

Son sınav sistemi değişikliklerini bu bağlamda değerlendirmek gerekir. Yapılan değişikliklerle, mezun olunan lise ve alanın, bir yükseköğretim kurumunda eğitim görme tercihlerini belirlemesi konusunda değişiklikler yapıldı. Bu uygulama ile, meslek lisesi mezunlarının tercih edebildikleri, tercih ettiklerinde girmeye hak kazanabildikleri fakülte ve bölümlerde sınırlamaya gidildi. Böylece, örneğin, bir meslek lisesi mezununun, bir hukuk fakültesinde okuma şansı fiilen ortadan kaldırıldı. Ortaöğretim başarı puanının bir yükseköğretim kurumuna giriş puanındaki etkisi de yine adil olmayan bir biçimde yeniden düzenlendi. Bu düzenleme ile, aday öğrencinin ortaöğretim başarı puanı, mezun olduğu okulun genel başarı ortalaması ile ilişkilendirildi. Böylece, taşra bölgelerinde genel başarı ortalaması —zorunlu ve doğal olarak— düşük okullardan mezun öğrencilerin bir yükseköğretim kurumunda eğitim görme şansları azaltıldı. Buna karşın, eğitim ve öğretimi kaliteli, başarı ortalamaları yüksek olan kolej ve benzeri özel nitelikli okullardan mezun öğrencilerin de üniversiteye girme şansları artırıldı.

Bu durum, hiç şüphesiz eğitimde fırsat eşitliğine açık aykırılık teşkil etmektedir. Ancak burada asıl vurgulanması gereken husus, sistemin, devlet kurumları ve bürokrasisinde rol alacak insan profilini, darbeci zihniyet ve dönemsel politikalar doğrultusunda şekillendirmesidir. Alan sınırlaması ve yeni puan hesaplamaları, uygulanmaya başlandığı 1999 yılından beri, eğitim hakkını politik amaçlarla engellediği ge-

rekçesiyle eleştirilmiş ve fırsat eşitliğine aykırı olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Yükseköğretim tekeli ve yeni sınav sistemleri ile, henüz yükseköğretim kurumuna girmeye hak kazanmamış öğrenciler bile YÖK mağduru olabilmektedir. Daha önce ifade ettiğimiz gibi, Yükseköğretim Kurulunun üniversitelerde insan profilini şekillendirmeye çalışması yönündeki gayretleri şaşkınlık yaratacak düzeydedir.

c) Kanunilik İlkesinin İhlali Yönetmelik ve Genelgeler İle Suç ve Ceza Tesisi

Daha önce de belirtildiği gibi, öğrenci disiplini işleriyle ilgili karar mercii olan disiplin kurullarının ceza kararları, gerek verilmiş usulü gerekse uygulama ve bağlayıcılık bakımından yargı kararı niteliğindedir. Şu halde, kanunilik ilkesi gereğince burada yargılamaya konu olan suçların kanunda sayılmış ve tanımlanmış, verilecek ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerinin de kanunda öngörülmüş olması gerekir. Oysa disiplin suçları ve cezaları, ilgili disiplin yönetmeliklerinde öngörülmüştür. Ve yine ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri de YÖK genelgeleri tarafından belirlenmektedir. Bu durum suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin açık bir ihlalidir:

“Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur” (AY md. 38/3).

İdari işlemler ile —ancak kanunun çizdiği çerçeve içinde olmak üzere— uygulama biçimleri düzenlenebilir ve yeni bir suç ve ceza öngörülemeyen, yükseköğretim sistemimizde yönetmelik ve genelgeler yoluyla yeni suçlar ve cezalar tesis edilmiş olmaktadır. Bu durum, idareye (Yükseköğretim Kurulu ve üniversite üst yönetimlerine) siyasi otoriteye bağımlı/uyumlu iş görme yolunu açmakta ve hızlı siyasi/konjonktürel değişimlere ayak uydurabilme imkanı sağlamaktadır.

d) YÖK ve Yargı Kararları

Devlet kurumlarının, özellikle siyasi hareketlilik ve çekişmelerin yoğun olduğu, geniş tasfiyelerin yaşandığı dönemlerde işlem ve eylemlerinde ortak bir politika izlemesi ve belirli bir amaca yönelik olarak her kurumun kendi alanında üzerine düşeni yapması alış-

lagelmiş bir durumdur. Bu yapılırken işlem veya eylemin hukuka uygun olup olmadığı kolaylıkla gözardı edilebilmektedir. Bu anlamda Yükseköğretim Kurulu kararları ile yargı kararları arasında bir paralellik, hatta konsensüsün varlığı gözlemlenmektedir.

YÖK’ün Anayasa Mahkemesini “yasa koyucu” gibi algılaması sorunu

YÖK, siyasi erke ait konjonktürel politikaların her iki kurumun kararlarına yansımalarının mevcut kurallar çerçevesinde sağlanmasıyla yetinmemektedir. Anayasanın 153. Maddesindeki açık hükme rağmen, YÖK, işlem tesis ederken Anayasa Mahkemesini kanun koyucu gibi algılamakta, Anayasa Mahkemesi kararlarına, yasal dayanakmış gibi atıflarda bulunmaktadır.

“Anayasa Mahkemesi, bir kanun veya kanun hükmünde kararnamenin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.” (AY, md. 153/2)

Anayasanın bu hükmünü pekiştiren Danıştay 8. Dairesinin E.1986/402, K.1988/192 sayılı kararındaki şu ifadeler önem taşımaktadır:

“Anayasanın 153. Maddesine göre, Anayasa Mahkemesi kararlarının tüm yasama, yürütme ve yargı yerlerini bağlayacağı kuşkusuzdur. Aynı maddenin ikinci fıkrasında Anayasa Mahkemesinin yasa koyucu gibi hareket ederek yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde karar veremeyeceği belirtilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesince iptal edilmeyip yürürlükte bırakılan bir yasa kuralını görülmekte olan bir davada uygulayan yargı yerlerinin bu yasa kuralının yorumunda Anayasa Mahkemesinin yorumuyla bağlı olmadığı, başka bir anlatımla, yürürlükteki bir yasanın yorumunun ancak o yasayı uygulayan yargı yerinin yetkinde bulunduğu ve birbirinden ayrı yargı yerlerinin aynı yasayı birbirinden ayrı yorumlayabileceği duraksamaya yer vermeyecek ölçüde açıktır.

Bu nedenle 442 sayılı Yasanın 33. Maddesi yürürlükte bulunduğu ve görülmekte olan bu davada uygulanması gerektiğine göre bu maddedeki kuralların Anayasa Mahkemesi kararlarında yer alan gerekçelerle bağlı olmaksızın Dairemizce yorumlanması gerekmektedir.”

Yukarıdaki Danıştay kararından da anlaşılacağı üzere, herhangi bir eylemin “Anayasa Mahkemesinin herhangi bir kararıyla yasaklandı” şeklindeki görüş Anayasaya aykırıdır. Aynı şekilde, Anayasanın 13. Maddesi, tüm yasaklamaların ve düzenlemelerin “kanunla” yapılacağını emretmektedir.

Üniversite Üst Yönetimleri ve YÖK Kararları ile Yargı Kararları Arasındaki Konsensüs

Özellikle 28 Şubat ve devam eden süreçte idari yargı da, idarenin ajanı YÖK ve uygulayıcıları gibi, siyasi otoritenin konjonktürel dayatmalarından nasibini almış ve almaktadır. Esasen hukukçu olmayan, hukuk misyonu ve eğitimi almamış olan idare mahkemelerinin üyeleri, siyasi otoritenin tayin baskısı sonucu birbirine uymayan, yargı kararlarında içtihat dışı istikrarsızlık anlamı taşıyan kararlara imza atmaktadırlar.

İdare mahkemelerinin YÖK uygulamalarının iptali istemli taleplere çoğu zaman birbirine zıt kararlar verdiği çarpıcı bir örnek olarak Kırıkkale İdare Mahkemesinin E2000/143 ve K2000/377 sayılı ilamı ile E2000/304 ve K2000/566 sayılı ilamı arasındaki zıtlık gösterilebilir. Kırıkkale İdare Mahkemesinin birkaç ay arayla verdiği bu iki karar birlikte değerlendirildiğinde, çifte standardın ne kadar yaygın ve göz göre göre uygulandığını göstermektedir:

“...davacı hakkında yasada böyle bir zorunluluk bulunmamasına karşın tekrar oluşturulan jüri değerlendirmesine dayanılarak ve ilgili mevzuatta öngörülen aksine bölüm başkanının görüşü dikkate alınmaksızın tesis edilen dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata uyarlık görülmemiştir.

Davalı idarece davacının hizmetine ihtiyaç duyulmaması da dava konusu işlemin sebepleri arasında ileri sürülmekteyse de ilgili birimin yöneticisi olan dolayısıyla davacının hizmetine ihtiyaç duyulup duyulmadığını belirleyebilecek yetkili kişilerden biri olan bölüm başkanının aksi yöndeki görüşü dikkate alındığında hukuken ciddiye alınabilecek nitelikte bulunmayan bu iddiaya itibar edilmemiştir...” (E2000/143 K2000/377)

Çelişik: “...davalı idarece davacının hizmetine ihtiyaç duyulmadığı yönündeki savunma da

dikkate alındığında, yeniden atanmasına ilişkin olarak oluşturulan jüri görüşü olumsuz olan davacının görev süresinin uzatılmayarak görevine son verilmesi yolunda tesis edilen dava konusu işlemde hukuka ve mevzuata aykırılık görülmemiştir...” (E2000/304 K2000/566)

Kırıkkale İdare Mahkemesi ilk kararında, görev süresinin uzatılmasına ilişkin olarak jüri oluşturulmasının mevzuatta yeri olmadığını vurgularken, kısa bir süre sonra verdiği ikinci kararda aynı şekilde oluşturulan jürinin olumsuz görüşüne dayanarak dava konusu işlemi hukuka uygun bulmuştur. Üstelik her iki karardaki imzalardan ikisi aynı üyelere aittir. Görüldüğü gibi Kırıkkale İdare Mahkemesi başvuruçunun kimliğine göre kararlarında farklı hükümler tesis etmiş, ikinci kararında YÖK ve üniversite üst yönetimlerinin uygulamalarını sorgulamaksızın hukuka aykırı içerikle onaylamıştır.

5. Sonuç

6 Kasım 2001 itibari ile 20. Yılıni dolduran Yükseköğretim Kurulu, toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bir sorun odağı olarak hala güncelliğini korumaktadır. Özellikle, 28 Şubat sürecinde, etkinliği ve darbe düzeni bakımından önemi artan YÖK’ün analiz ve değerlendirmesi büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmada dünden bugüne Yükseköğretim Kurulu, kurumsal yapısı, mevzuatı ve uygulamaları ışığında özellikle sorun olan boyutları ile ele alındı.

Yine bu çalışmada, YÖK’ün teşhisi ve durum tespiti, tarihsel ve politik misyonu bakımından sistem içerisinde tekabül ettiği yer ve konjonktürel misyonunu da göz önüne alarak söz konusu kurumu tanımlama ve bir tür sistem eleştirisi; bir sivil toplum kuruluşu olarak MAZLUMDER’in genelde temel hak ve hürriyetler, özelde de eğitim-öğrenim hakkına bakışı ve savunmaları yönünde yapılmaya çalışılmıştır.

Vurgulamaya çalıştığımız en önemli husus ise şüphesiz, bir sorun odağı olarak Yükseköğretim Kurulu’nun, sistemin diğer kurumlarının genel karakteri ve işleyişinden farklı olmadığıdır. Nitekim, YÖK karar ve uygulamaları ile diğer devlet erkleri ve özellikle yargı kararları arasındaki konsensüs ve paralellikler

bizi haklı çıkarmaktadır. Şu halde, bütüncül bir bakış açısı ile konuya yaklaşmak, sorunu doğru teşhis edebilmek bakımından oldukça önemlidir. Buradan hareketle, sorunun, sistemin geneli ile ilgili olmasından dolayı genel ve köklü bir çözümün gerekli olduğu belirtilmelidir. Ancak bu çalışma YÖK'e özgülenmiş olduğundan raporda bu çerçevede görüş ve öneriler sunmakla yetinildi.

Yükseköğretim Kurulu bu şekilde varlığını sürdürdükçe Türkiye'de yükseköğretimin akademik ve bilimsel özerkliğe kavuşması, politik hesaplaşmaların arenası olmaktan çıkması mümkün görünmemektedir. Yapısal bir zorunluluk olarak, Yükseköğretim Kurulu'nun "denetim ve gözetimi" altında üniversiteler, eğitim kurumları olmaktan çıkmıştır. Çünkü, esas olarak gözetilen amaç, bu "denetim ve gözetim" in istenilen ölçüde sağlanmasıdır ve politik/konjonktürel tercihler her şeyden önce gelmektedir. Anayasal ve yasal düzenlemeler de dahil olmak üzere tüm hukuki mevzuat bu hedef ve tercihlere göre düzenlenmekte ve yorumlanmaktadır.

Özetle sistem, mevzuatı, kuruluşları ve yönetici kişileri ile deyim yerindeyse topyekun bir mücadeleye seferber edilmektedir. Böyle bir ortamda yükseköğretimde eğitimin kalitesi, akademik verimlilik, özerklik gibi mevzular üzerine eğilmeye doğal olarak sıra gelmemektedir.

"Üniversiteler" başlıklı daha ayrıntılı bir çalışmada, üniversitelerin yönetimi, öğretim sistemi ve öğrenciler hakkındaki problemler alanlar daha ayrıntılı bir biçimde işlenebilir, fakat bu çalışmada daha çok YÖK üzerine yoğunlaşmak gereği duyuldu.

Denklik sorunu, vakıf üniversiteleri, öğrenci konsey ve dernekleri, istihdam sorunu ve beyin göçü gibi konular başka bir çalışmada işlenebilir.

Burada tespit edilecek vakıa şudur: YÖK uygulamalarına bağlı olarak, üniversitelerde idareciler, YÖK'ün taşeronu durumundadırlar. YÖK'ün dayatmacı politikalarının temsilcisi olarak üniversite yönetimlerinin büyük bir içtenlik ve bağlılıkla kendilerine biçilen rolü oynadıklarında şüphe yoktur. Bu role aykırı davranışların ise tasfiye edildiklerini görülmektedir.

Genel ve köklü bir çözümün gerekliliğine yaptığımız vurgu, içinde bulunduğumuz şartlarda hareketsiz kalmamız gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Bilakis, herkes bu konuda üzerine düşeni layıkıyla yapmalı ve elindeki imkanları seferber ederek, yapabileceklerini toplumdan esirgememelidir. Yerleşik sistemden duyulan hoşnutsuzluğun dile getirilmesine, sahip olduğumuz hakların sonuna kadar kullanılması ve uygulamalardaki çifte standartların yoğun bir şekilde eleştirilmesi eşlik ettiğinde ciddi değişimlere kapı aralanabilecektir. Şüphesiz bu değişimin öncülüğünü cesaretle üstlenmesi gereken kesimler, başta yükseköğretim camiası olmak üzere, hukukçular ve sivil toplum kuruluşları gibi, konu ile doğrudan ilgili çevrelerdir.